

Sosyal Hizmet Tarihi

**Genel Editör ve
Proje Yürütücüsü**
Prof. Dr. Hür Mahmut Yücer

Editör
Dr. Öğr. Üyesi Recep Çelik

Yazarlar

Durmuş Aydın
Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz Çelik
Prof. Dr. Nureddin Gemici
Dr. Öğr. Üyesi Ali Mazak
Murat Altuntaş
Dr. Öğr. Üyesi Raşit Gündoğdu
Dr. Öğr. Üyesi Recep Çelik
Elif Öztürk
Arş. Gör. Zeynep Negiz
Öğr. Gör. Merve Kaya

Prof. Dr. Hür Mahmut Yücer
Prof. Dr. Arif Bilgin
Prof. Dr. Sarper Yılmaz
Dr. Öğr. Üyesi Engin Çağman
Mehmet Emin Aslanlı
Prof. Dr. Arzu Terzi
Elif Karakaya
Prof. Dr. Recep Karacakaya
Nevzat Özkaya
Kevser Şeker

ISBN: 978-605-2233-75-7

1. Baskı
Ocak, 2020 / Ankara
2000 Adet

Grafiker®
Yayınları
Yayın No: 341
Web: grafikeryayin.com

**Kapak, Sayfa Tasarımı,
Baskı ve Cilt**

Grafiker®
Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
1. Cadde 1396. Sokak No: 6
06520 (Oğuzlar Mahallesi)
Balgat-ANKARA
Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx
Faks : 0 312. 284 37 27
E-mail : grafiker@grafiker.com.tr
Web : grafiker.com.tr

Kitaptaki bölümlerin hukuksal ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	5
------------	---

1. BÖLÜM SOSYAL HİZMETİN KLASİK DÖNEMİ

Dünyada Sosyal Hizmetin Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Uluslararası Sosyal Hizmet.....	9
<i>Durmuş Aydın</i>	
Asr-ı Saadet ve Dört Halife Döneminde Sosyal Hizmet.....	29
<i>Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz Çelik</i>	
Emevi, Abbasi ve Beylikler Döneminde Sosyal Hizmetler.....	91
<i>Prof. Dr. Nureddin Gemici</i>	

2. BÖLÜM SOSYAL HİZMETİN SELÇUKLU VE OSMANLI DÖNEMİ

Sosyal Hizmet Bağlamında Ahilik.....	111
<i>Dr. Öğr. Üyesi Ali Mazak- Murat Altuntaş</i>	
Sosyal Hizmet ve Medreseler.....	123
<i>Dr. Öğr. Üyesi Raşit Gündoğdu</i>	
Sosyal Hizmet ve Kervansaraylar.....	141
<i>Dr. Öğr. Üyesi Recep Çelik - Elif Öztürk</i>	
Sosyal Hizmet Tarihinde Tekke ve Dergâhlar.....	151
<i>Prof. Dr. Hür Mahmut Yücer</i>	
İmaretler.....	169
<i>Prof. Dr. Arif Bilgin</i>	

Sosyal Hizmet ve Darüşşifalar.....	185
<i>Prof. Dr. Sarper Yılmaz - Murat Altuntaş</i>	
Loncalar.....	197
<i>Dr. Öğr. Üyesi Engin Çağman</i>	
Osmanlı'da Sosyal Hizmet Uygulamaları Örnekleri: Sadaka Taşları, Kuş Evleri, Çevre Uygulamaları.....	211
<i>Arş. Gör. Mehmet Emin Aslanlı</i>	

3. BÖLÜM

SOSYAL HİZMETİN MODERN DEVRİ

Vakıf Gureba Hastaneleri ve Bezmiâlem Valide Sultan.....	229
<i>Prof. Dr. Arzu Terzi</i>	
Osmanlı'da Vakıf Kuran Hayırsever Hanım Sultanlar.....	239
<i>Dr. Öğr. Üyesi Recep Çelik- Elif Karakaya</i>	
Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay).....	253
<i>Prof. Dr. Recep Karacakaya</i>	
4 Islahhaneler, Sanayi Mektepleri ve Darüşşafaka.....	267
<i>Arş. Gör. Zeynep Negiz</i>	
Darülaceze.....	285
<i>Nezhat Özkaya- Öğr. Gör. Merve Kaya</i>	
Hamidiye Etfal Hastahanesi, Darülhayr ve Darüleytam.....	297
<i>Dr. Öğr. Üyesi Recep Çelik</i>	
Himaye-i Etfal Cemiyeti, Çocuk Esirgeme Kurumu (1917-1981).....	329
<i>Keoşer Şeker</i>	
YAZAR ÖZGEÇMİŞLERİ.....	369

ÖNSÖZ

Sosyal hizmetin amacı insanın tam bir iyilik halini temin etmek için gerekli önlemleri almak, modern hayatın getirdiği yeni riskler ve çatışma alanlarına rağmen stresle baş etmelerini temin etmek, güçlendirmek, dayanıklılık ve katlanma katsayısını geliştirmektir. İnsanların problemleri çözme ve direnç kapasitelerini geliştirmektir. Bunun için birinci hedef insanlara kaynak, hizmet ve şanslar tanıyan sistemler ile sağlıklı irtibat kurmalarını temin etmek. İkincisi ise bu irtibatlarda sosyal politikanın geliştirilmesine katkı vermek olarak ifade edilmektedir.

Teknoloji ve iletişim araçlarındaki gelişme, hızlı kentleşmenin getirdiği stres ve yaşam türlerindeki değişim, modern yaşamda yeni çatışma türlerini doğurmuştur. Zira toplumlar asırlardır sürdürdükleri yaşam kalıplarını aynı hızla değiştirememekte, değişenler ile değişmeyenler sebebiyle vicdanlarda, ailelerde ve toplumsal katmanlarda ikilik ve çatışmalar ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan küreselleşmenin getirdiği yaşamı kolaylaştıran imkândan haberdar olma, ulaşabilme gibi olumlu etkilere rağmen tek tip beslenme, giyinme, tek tip davranma, sanat ve müzik dayatmaları benzeri olumsuz etkiler toplumlarda itirazları ve çatışma yollarını açmaktadır. İşte tam burada her türlü çok yönlülüğe rağmen toplumsal birlik ve bütünlüğü içeren kavramsal yapısıyla Sosyal hizmetin önemi daha belirgin hale gelmektedir. Sosyal hizmetin çıkış sebebi de insanın ve toplumun değişmesine ilişkin temel sorunları belirleme, açıklama hem teorik hem de pratik olarak yardımcı olma çabasıdır.

İnsanlık tarih boyunca her toplumda zihinsel engelliler, özürlüler, yaşlılar, çocuklar, psikiyatrik hastalar, cüzzamlı ve muhtelif hastalıklı zümreler her daim olagelmıştır. Her toplum da kendi kültürel ve dini gelenekleri, ekonomik durumları çerçevesinde dezavantajlılar için çözüm yöntemleri üretmişlerdir. Sosyal hizmet tarihi kitabının amacı tarihte bu tür sorunların nasıl tanımlandığı ve ne tür çözüm yollarının uygulandığının araştırılması, uygun yöntemlerden istifade edilmesine yardımcı olacak kapıların aralanmasıdır. Elbette

tarihteki yöntemler araştırılırken toplumların kendi tarih ve medeniyet birikimi öncelik arzedecek, batı ve daha doğudaki tecrübeden de istifade edilecektir.

Günümüzde yazılan sosyal hizmet tarihi kitaplarında sosyal hizmetin başlangıcı olarak 1633 yılında İngiltere’de kurulan “Hayırsever Kızlar Derneği” gösterilir. Sosyal hizmet çalışmaları sanayi toplumunun ürettiği problemlere çözüm aramak şeklinde ele alındığı için tarım toplumundaki tecrübeler ile modern dönem arasındaki sosyo-kültürel süreklilik takip edilememektedir. Sonuçta modern dönemin yüceltilmesine bağlı parçalı bir sosyo-tarih çalışması ortaya konulmaktadır.

Halbuki yukarıdaki tarihten çok önce İslam medeniyetinde sosyal hizmet uygulamalarını esas alan kamu, yarı özerk ve özel kurumlar bulunmaktadır. Bu çalışmada sosyal hizmet uygulamaları Asr-ı Saadet’le başlatılmakta Tanzimat Devri’ne ve günümüze kadar devam eden modern sosyal hizmet kurumları ele alınmaktadır. Kitap temel olarak Orta Doğu ve İslam dünyasına odaklandığından dünyadaki diğer sosyal hizmet çalışmaları eksik kalmış görülebilir lakin böyle bir çalışma bir kitap boyutunun çok ötesinde ansiklopedik bir çalışma olabilirdi. Bu yüzden biz kitabımızı Türkiye özelinde İslam dünyası ile sınırlandırmış bulunmaktayız.

Kitap; Sosyal Hizmetin Klasik Dönemi, Selçuklu ve Osmanlı Dönemi, Tanzimat Sonrası Dönem ve Cumhuriyet Dönemi dört ana başlıktan oluşmaktadır. Bu bölümler alanlarında yetkin hocalarımız tarafından birinci elden kaynaklar kullanılarak yazılmıştır.

Recep Çelik